

Katolícka univerzita v Ružomberku

Filozofická fakulta

Katedra filozofie

Hrabovská cesta 1/1652

034 01 Ružomberok

Tel.: 044/4332445, fax: 044/4332443

Vec: Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Ružomberok, 23.5.2018

Autor: Mgr. Václav Němec, PhD.

Názov diela: Metafyzika bytí Tomáše Akvinského a její zdroje

Predložená práca má za cieľ zrekonštruovať pohyb Tomášovho myslenia v metafyzike od vymedzenia základných významov súcna k určení základných štruktúr a princípov či príčin súcna až po odkrytie esencie a bytia ako konštitutívnych zložiek všetkého, čo jestvuje. Pritom vychádza z objasnenia vymedzenia dvoch základných významov súcna ako predmetu metafyziky Tomášom Akvinským, kategoriálne štruktúrovaného súcna a súcna rozlíšeného do potencie a aktu. Autor vychádza z detailného skúmania textov Tomáša Akvinského z jeho kritického vydania, ale aj autorov, ktorý boli alebo mohli byť zdrojmi metafyzického myslenia Tomáša Akvinského a vychádza z ich textov v latinčine či gréčtine. Takisto si všíma významnú sekundárnu literatúru k danej téme v angličtine, nemčine, francúzštine, češtine a slovenčine.

Práca je koncepčne dobre premyslená a predstavuje originálne vysvetlenie základných prvkov metafyziky Tomáša Akvinského, hlavne ich prepojenie a skúmanie ich možných zdrojov. V mnohých častiach autor nadväzuje na svoje štúdie publikované najmä v časopisoch. V mnohých častiach ide o dôslednú interpretáciu textov vychádzajúcich z pôvodných jazykov v latinčine a gréčtine z kritických vydaní autorov. Niektoré podkapitoly autor ukončuje schémami, z ktorých niektoré sú prevzaté od Patta a niektoré sú originálne od autora práce. Práca je prevedená veľmi starostlivo a precízne. Napríklad český preklad Stanislava Sousedíka Tomášovho diela *De ente et essentia* autor často mierne upresňuje, čo vždy spomenie aj v poznámke. Autor pri predstavovaní myšlienok interpretovaných autorov

najprv zhrnie myšlienku nejakého textu a potom ju dokladuje prekladom textu do češtiny, pričom v poznámke udáva text v origináli či v latinskom preklade arabských filozofov aj s niektorými výrazmi v arabčine. Používa texty, ktoré mal k dispozícii Tomáš Akvinský, a tak dokladá možnosť vplyvu viacerých autorov na jeho myslenie. Tomáš Akvinský používal latinské preklady arabských, gréckych či židovských filozofov. Autor však skúma grécke texty v ich origináli, napr. Aristotela, Prokla, Plotina, Dionýza Areopagitu. Autor vyznačuje aj svoj prínos najmä pri zdôvodnení vplyvu Avicennu či dionýzovsko-proklovskej tradície na metafyzické myslenie Tomáša Akvinského.

Práca sa skladá z piatich kapitol a tie zase vždy z dvoch podkapitol, prvá je obsahová a druhá skúma zdroje danej náuky Tomáša Akvinského.

V prvej kapitole skúma pojem a predmet metafyziky podľa Tomáša Akvinského. Potom si všíma rozdelenie vied Tomášom Akvinským a vzťah filozofie a posvätnéj vedy, čiže teológie. Skúma aj zdroje tejto náuky, sedem slobodných umení aj ďalšie klasifikácie vied. Všíma si snahu zjednotiť definície Metafyziky Aristotela Tomášom Akvinským.

V druhej kapitole skúma základné významy súcna u Tomáša Akvinského aj ich aristotelovský pôvod. Všíma si rozličné významy súcna a substancie, aj formu, látku a kompozitum. Schému na rozličné významy súcna na s. 66 preberá od Patta. Primárna substancia je podľa Tomáša Akvinského forma.

V tretej kapitole autor skúma náuku o transcendentáliách u Tomáša Akvinského z jeho teologických diel a jej možné zdroje. Všíma si súvis náuky o transcendentáliách s modálnou explikáciou súcna. Tu veľa vychádza aj zo sekundárnej literatúry, najmä od Aertsena. Prináša aj schému derivácie transcendentálií z diela Tomáša Akvinského *De veritate* q. 1, a. 1 a *De veritate*, q. 21, a. 1, ktoré sa mierne od seba líšia.

Vo štvrtej kapitole autor skúma chápanie esencie u Tomáša Akvinského a zdroje jeho náuky. Všíma si viaceré významy esencie. Precíznym skúmaním dokladuje Avicennu ako hlavný zdroj Tomášovho chápania esencie. Prináša schému rozličných významov esencie u Tomáša Akvinského na s. 136.

V piatej kapitole autor skúma chápanie bytia a jeho odlíšenia od esencie u Tomáša Akvinského a jeho možné zdroje. V obsahu mylne označil na s. 192 2. podkapitolu ako 3., v texte to má správne. Za hlavné zdroje Tomášovho chápania participácie určuje proklovsko-dionýziovskú líniu novoplatonizmu. Tri významy termínu bytia u Tomáša Akvinského sa môžu spájať s participáciou konečných súcien na bytí. Na základe vlastného precízneho skúmania tu nachádza viaceré argumenty Tomáša Akvinského na zdôvodnenie rozdielu medzi esenciou a bytím (argument založený na *intellectus essentiae*, argument založený na pojme

rodu, argument na základe participácie, argument založený na obmedzenom charaktere stvorených súcien), pričom podnety k tomu nachádza najmä u Wippela.

Vo štvrtej kapitole v časti o poznamenananej látke si mohol všimnúť aj článok Davida Svobodu „Princip individuace materiálních jsoucen v díle Tomáše Akvinského“, *Studia theologica*, roč. 12, 2010, č. 1 (39), s. 21-37 a v časti o identitnej teórii predikácie si mohol všimnúť aj dielo Stanislava Sousedíka *Identitní teorie predikace*, Praha: Oikoymenth, 2006. Autor má v práci veľmi málo tlačových chýb či preklepov, napr. na s. 208 aximu, s. 236 substantiálnému. V poznámke 108 na s. 57 chýba citát. V zozname sekundárnej literatúry chýba dielo K. Kremer, *Die neuplatonische Seinsphilosophie*, ktoré je citované na s. 202, 218 - 222, 224 - 226. Autor mohol ešte viac vyzdvihnúť aj prínos Tomáša Akvinského v jeho chápaní súcna ako aktu bytia.

Prácu hodnotím ako vysoko záslužnú a originálnu. Autor sa nebojí kritizovať aj významné autority po zdôvodnení nedostatkov v ich prístupe (napr. Hadota – s. 239, 250, Gilsona – s. 201). Takisto kritizuje niektoré preklady arabských výrazov do latinčiny (napr. s. 204). Autor preukázal schopnosti zhodnotiť stav poznatkov v danej oblasti výskumu a aj ho vlastným skúmaním posunúť ďalej. K tomu mu pomohli jeho viaceré doterajšie publikácie v témach, ktoré súvisia s danou prácou. Vychádzal pritom z kritického vydania diel autorov v staroveku a stredoveku, ak sú už tieto publikované (napr. Tomáš Akvinský, Augustín, Boethius). Po obhájení habilitačnej práce navrhujem autorovi udelenie titulu docent v odbore filozofia. Navrhujem aj publikáciu danej habilitačnej práce po drobných úpravách, z ktorých niektoré som spomenul v pripomienkach tohto posudku. Vhodné by bolo aspoň niektoré časti publikovať vo svetových jazykoch, aby sa jeho prínos zviditeľnil aj vo svetovom kontexte. Zaujímavé by bolo určiť, či pohyb metafyzického myslenia u Tomáša Akvinského od vymedzenia základných významov súcna k určeniu základných štruktúr a princípov či príčin súcna až po odkrytie esencie a bytia ako konštitutívnych zložiek všetkého, čo jestvuje, bol samotným Tomášom Akvinským spoznaný a prijímaný, alebo či ukazuje iba vnútorný súvis metafyzických pojmov v myslení Tomáša Akvinského.